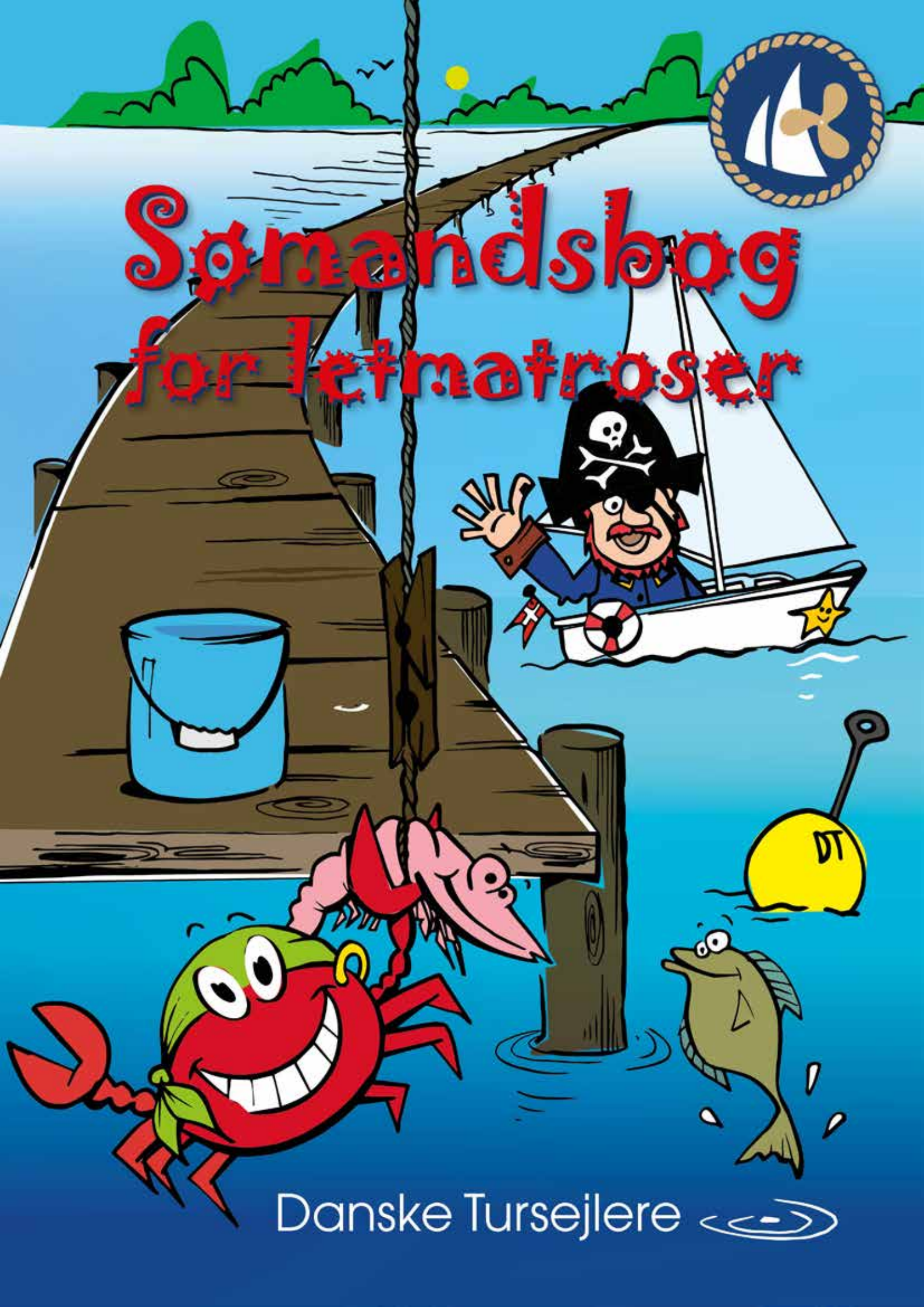

Sømandsbog for letmatroser

Danske Tursejlere

Velkommen om bord til letmatroser og andre søulke!

Denne bog er til dig, som vil vide mere om livet til søs og om de regler, der er, når vi sejler på havet.

Hvad er en landkrabbe? Hvordan binder jeg et knob? Hvad er det for en bøje, vi sejler forbi nu? Og hvad er det for et flag, der sidder på båden, vi lige har passeret? Hvad hedder de forskellige ting på båden? Hvilke regler er der, når du sejler, eller når du ligger i havn?

Nogle af svarene kan du finde inde i bogen. Der vil du også finde sjove opgaver, og tegninger du selv kan farvelægge. Find dine egne brikker til at spille spil sammen med de voksne eller med dine venner.

Brug din fantasi, og lav dine egne konkurrencer. Så bliver sejlturen sjov. Rigtig god fornøjelse med bogen.

Med sejlerhilsen
Danske Tursejlere

*Han er vist
en ægte søulk ...
Det kalder man nemlig
en meget erfaren
sømand!*

*En letmatros er én
fra skibsbesætningen,
som kan lave let arbejde
om bord.*

BEMÆRK!

På side 25 kan du se facitlisten til alle opgaverne her i sømandsbogen.

Denne bog tilhører:

Hvad hedder din båd?

Hvor ligger den?

Telefonnummer:

Disse havne har vi besøgt:

Dato

Havn

Hvad var godt ved havnen?

Sømandsordbog

Til søs bruges der ord, som mange landkrabber ikke kender.
Du kan bruge sømandsudtrykkene som hemmeligt sprog.

Sømandsord:	Betyder:
Styrbord side	Højre side af skibet, set i sejlretningen
Bagbord side	Venstre side af skibet, set i sejlretningen
Stævnen	Forenden af skibet
Agter	Bagenden af skibet
Lønningen	Kanten af skibet lodret
At være om bord	Inden for lønningen
At være om læ	Under dæk eller inden døre
Søvejsregler	Havets færdselsregler
Fender	En gummi-ballon, som sættes langs siden for at skibene ikke støder sammen i havnen
Mast	Rund stang, der holder sejlet oppe
Proviant	Mad om bord
Køje	Den seng man sover på/i
At skaffe	Spise
Skaffe grej	Spisebestik inkl. kopper og tallerkner
Pantry	Køkken
Bakstørn	Opvask, gøre rent om læ
Varsko	Give besked
Dørken	Gulvet i kahytten
Lu	Vindsiden, vinden blæser mod dig
Læ	Læsiden, vinden blæser væk fra dig
Skipper	Den person som har ansvaret og bestemmer om bord
At bunkre	Få brændstof til skibets motor
Anduvning	Man ankommer til et sted
Pøs	En spand med en snor i
Redningsvest	En vest som kan holde en person flydende i vandet
Kooje	Vinduer i skibets skibsside
Flagspil	En flagstang til flaget
Lanterne	Skibets lys, så man kan se skibet og den retning, det sejler
Ror	Bruges til at styre skibet med
Skøder	Tovværk til at styre sejlene med
At skalke	At alle koojer og døre er lukkede
Læk, lækage	En større eller mindre utæthed
Besætning	Mandskabet om bord på et skib

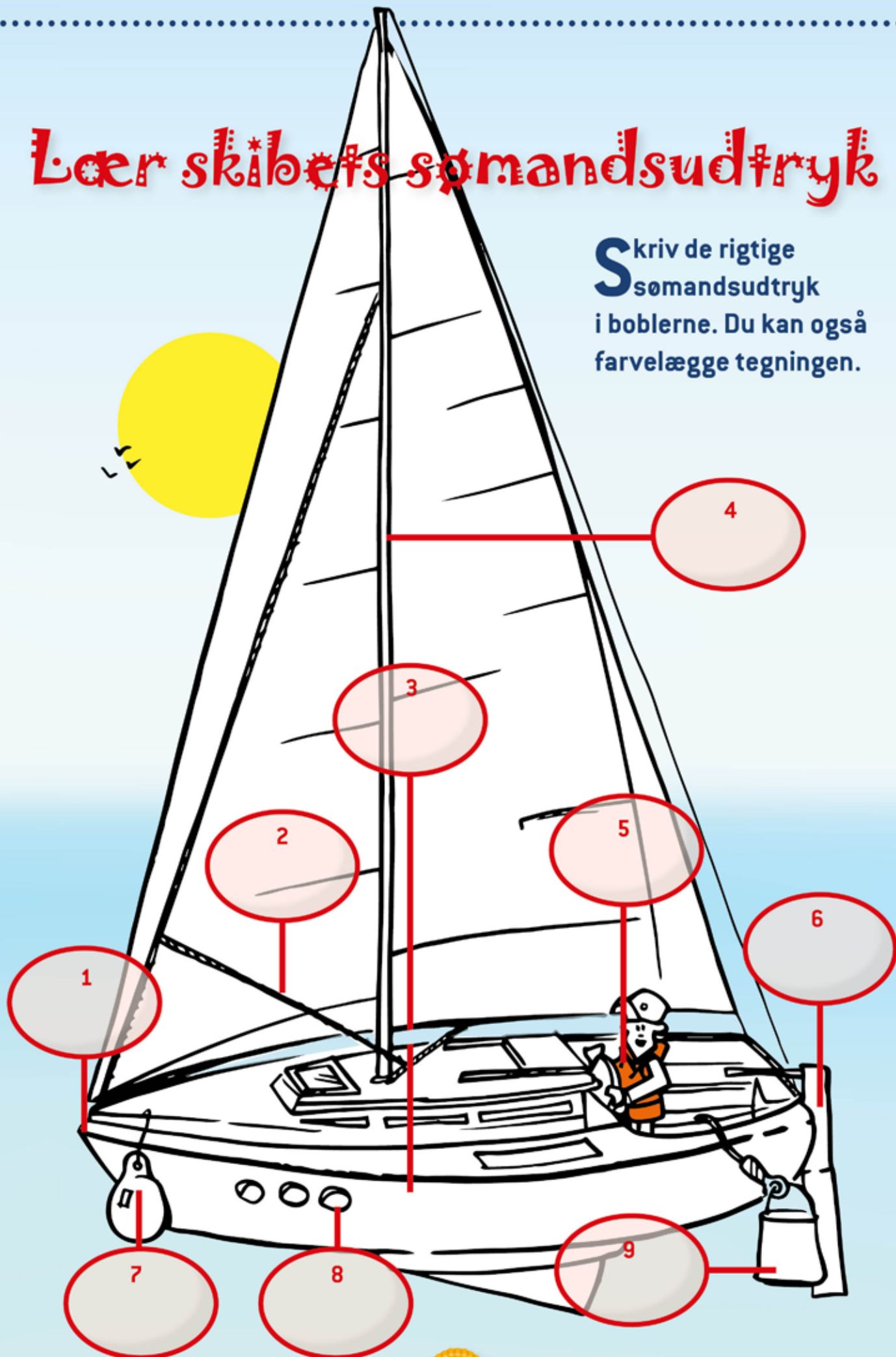
Se flere sømandsudtryk på internettet.
F.eks. på Wikipedia under "Maritime
udtryk og vendinger".

Ohøj, hvor mange
sømandsudtryk
kan du?

Lær skibets sømandsudtryk

Skriv de rigtige sømandsudtryk i boblerne. Du kan også farvelægge tegningen.

Redningsvesten

Hvorfor skal du have en redningsvest?
Loven siger, at der skal være en redningsvest, der passer i størrelsen, til alle ombord.

Hvad kan den?

Hvis du falder i vandet, så holder den dit hoved oven vande, så du kan få luft.

Hvornår skal du have redningsvest på?

1. Når skipperen siger det (for din sikkerheds skyld).
2. Det er meget fornuftigt altid at have redningsvest på, når du er ude at sejle.
Og når du færdes på havnen og er tæt ved vandet.
3. Når det blæser.
4. Når man arbejder på dækket.

Der findes mange forskellige redningsveste. De er alle gode.

Det vigtigste er, at du har en på, og at den passer til din størrelse.

Det er også en god idé at vælge en vest i stærke signalfarver, som er nemme at se.

Hvorfor er der en fløjte på redningsvesten?

Hvis du falder over bord, kan du bruge fløjten. Så kan de andre ombord i båden høre dig og bedre finde dig.

Hvad hvis jeg falder i vandet?

Hvis du falder i vandet, gælder det om at tage det roligt.

Måske kan du vinke med armene, så du bedre kan blive set.

Det er altid en god ide at have prøvet sin redningsvest under trygge forhold.

Prøv den af en dag, du er ude at svømme. Prøv at flyde i redningsvesten.

Så finder du ud af, hvordan du ligger bedst i vandet. Måske kan du

prøve at springe fra båden, hvor der er nogle voksne i vandet

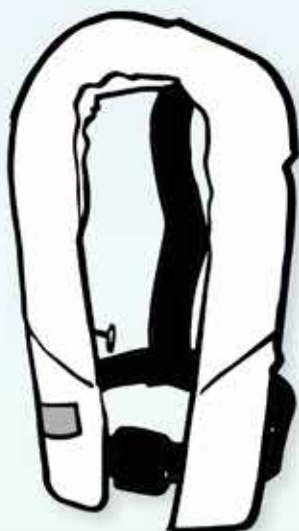
til at hjælpe dig. Så bliver du tryg.

*De kære små kræ
skal også være i
sikkerhed...*

Typer af redningsveste

Her kan du se fem forskellige redningsveste. Prøv at lægge mærke til forskellene; til baby, selvoppustelig, svømmevest, til kæledyr og flydevest. Farvelæg redningsvestene i signalfarver, der kan ses.

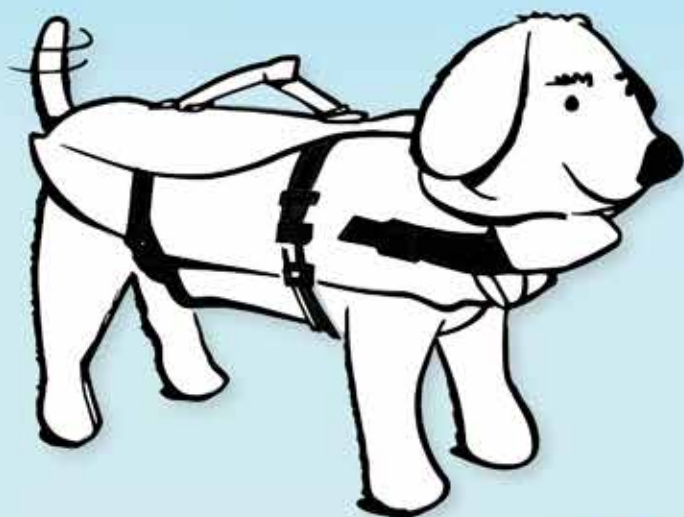
Baby

Selvoppustelig

Svømmevest

Kæledyr

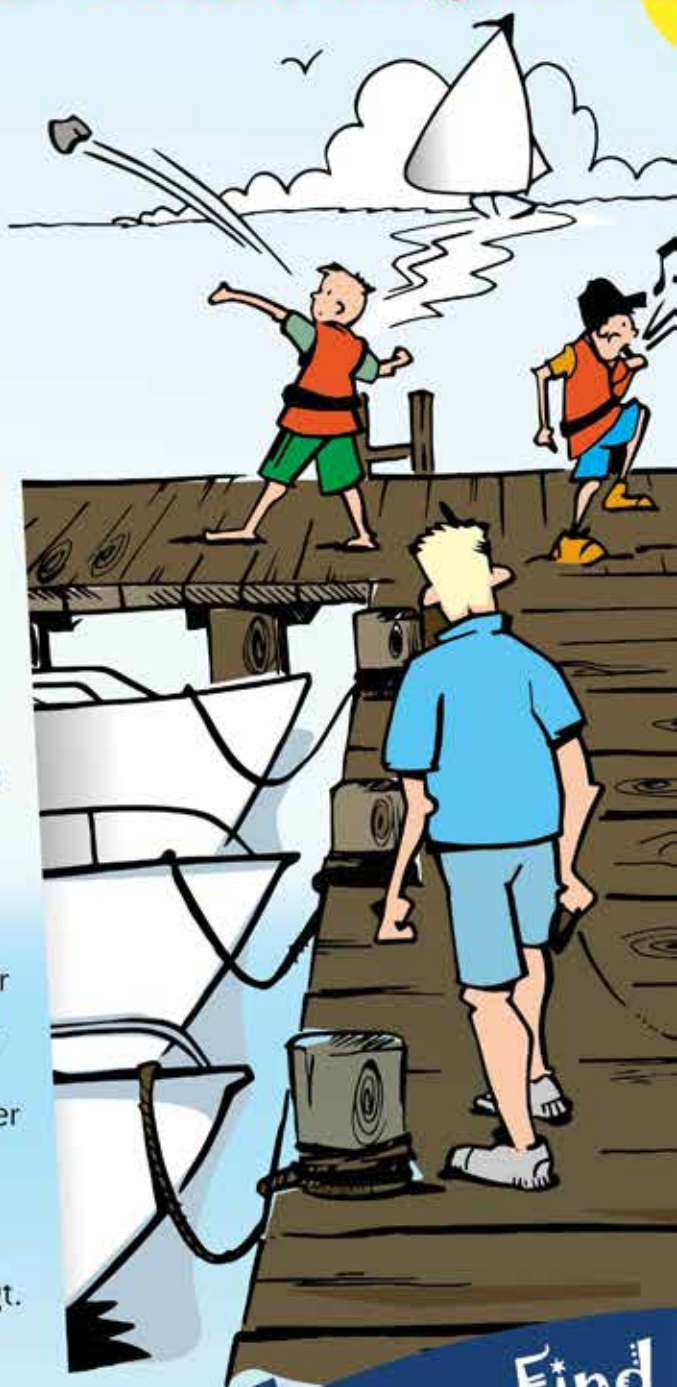
Flydevest

Hygge på havnen k

En lystbådehavn er et skønt sted med mulighed for alverdens oplevelser. På havnen er der altid noget at lave. Du kan lege og finde nye venner at have det sjovt sammen med. Havnen er et fælles sted, hvor både Letmatroser og Sølke skal kunne færdes og sammen skabe den gode stemning. Det kræver god opførsel, hvor vi alle skal tage hensyn til hinanden. Derfor er her nogle gode råd til dig og dine venner.

- Hvis dine sko er snavset, bør du tage dem af, når du går hen over andre folks båd. Det gælder også, hvis du går ned i deres båd. Der kan også være småsten under dine sko, som kan ridse båden eller gøre den beskidt.
- Du må gerne gå på bådbroerne. Men ikke løbe, cykle, løbe på løbehjul og rulleskøjter. Det er farligt. Du kan selv komme til skade, falde i vandet, eller du kan komme til at gøre skade på andre.
- Du må tale med almindelig stemme. Men ikke råbe og skrig og lave larm. Forestil dig, en person er kommet til skade eller faldet i vandet, og vedkommende råber på hjælp. Dette kan ikke høres, hvis der er larm.

Find

Kig godt på tegningen
5 forkerte ting – i for
sider – som man ik

ræver god opførsel

- Fløjten på redningsvesten må kun bruges, hvis du falder over bord og er i fare. Altså ikke til leg. Forestil dig, at du har fløjtet for sjov: Pludselig falder du i vandet og har brug for at fløjte efter hjælp. Så tror andre måske, at det er en leg, og du risikerer, at de ikke kommer og hjælper dig.

- Du skal være god ved de dyr, som du fanger i vandet (fisk, krabber og så videre.) Du skal huske at skifte vandet i spannden, så det ikke bliver for varmt. Du skal især huske at lukke dyrene ud igen, efter du har studeret dem. Dyrene må max. være $\frac{1}{2}$ time i spannden.

- Husk altid at fortælle, hvor du er eller går hen. Der kunne jo ske noget, som gør, det er vigtigt at kunne få fat på dig.

- Sten, affald eller lignende MÅ ALDRIG kastes i havnen. Det kan ramme bådene, så de får ridser eller går i stykker. Fugle, fisk og de andre dyr kan blive syge eller dø, fordi de tror dit affald er mad.

- Vandslangerne på broen skal bruges med omtanke og skal altid slukkes, når I er færdige med at bruge dem.

- Hvis du går tur med din hund, skal du holde øje med, at den ikke tisser på broerne. Det er ulækkert, hvis hunden tisser på vandslangerne, hvorfra vi drikker vandet. Det er heller ikke rart med hundetis på fortøjningerne, som vi skal røre ved. Og så kommer det til at lugte.

- Kan du selv komme på flere ting, som du synes er god opførsel, og som er med til at skabe en god stemning på havnen?

5 fejl!

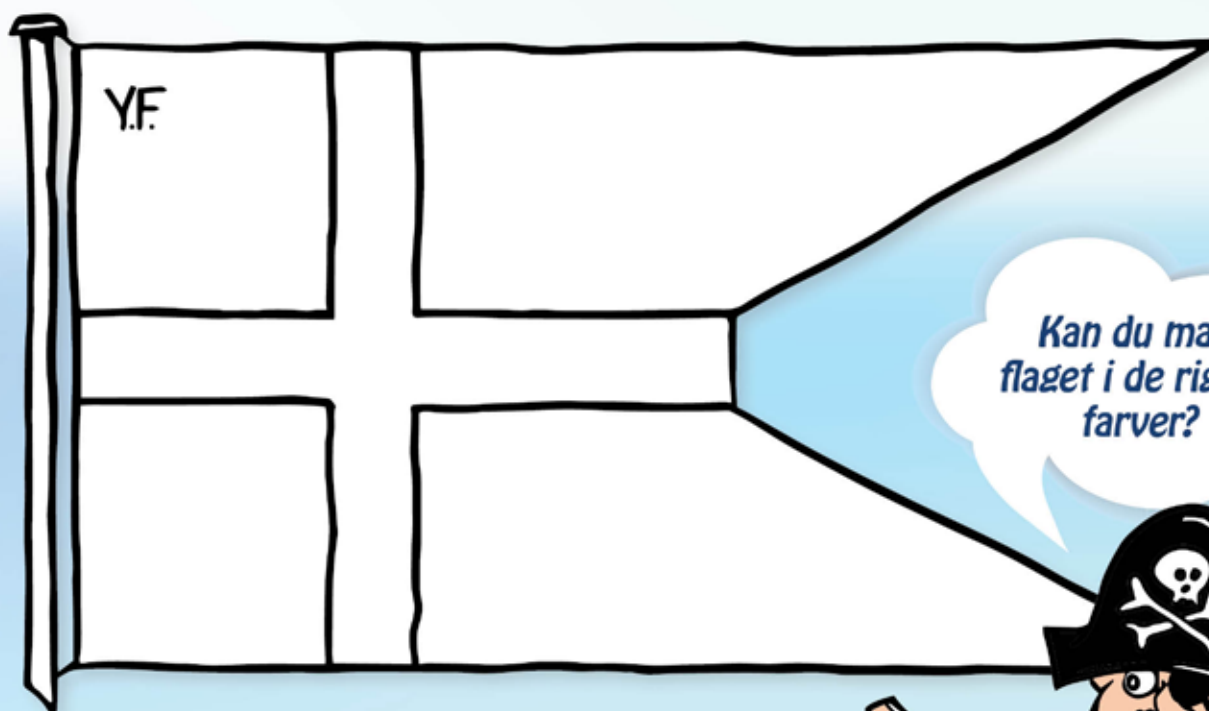
og se, om du kan finde de hold til teksten på disse ke må gøre på havnen

Flaget

Yacht Flag (Y.F.) er det danske orlogsflag, dvs. splitflag, med bogstaverne Y.F. i gyldent broderi i den øverste firkant nærmest masten. Farven er dybrød med hvidt kors. Yachtflaget kan bruges af lystbåde til fritidssejls.

Yachtflaget blev hejst for første gang i 1865 af skibsreder H. P. Prior, der havde købt afdøde Kong Frederik VII's yacht s/s FALKEN i 1864. Efter at havde udrustet skibet som lystyacht, søgte Prior tilladelse til at føre særligt dansk splitflag. Kongen gav tilladelsen den 15. august 1865, hvor det også blev bestemt, at flaget for danske lystyachter skal bestå af det danske orlogsflag med bogstaverne Y.F. i guld.

Hvis du ser en lystbåd med et firkantet flag i stedet for et splitflag, betyder det, at det er en udlejningsbåd (erhvervssejls).

Kan du male
flaget i de rigtige
farver?

Flagregler:

- Flaget føres altid under sejls.
- Når man ligger i havn eller til ankers, hejses flaget ved solopgang, dog tidligst kl. 08:00.
- Flaget tages altid ned ved solnedgang.

Sæt kryds ved de flag,
du har set på dine sejlture

☐ Britisk

☐ Tysk

☐ Finsk

☐ Norsk

☐ Fransk

☐ Polsk

☐ Svensk

☐ Hollandsk

Kompaset

Et kompas er et måleinstrument, der viser retningen mod jordens magnetiske nordpol. Det er godt at vide, når man skal navigere, da man ved at holde en kompasskurs kan bevæge sig i en lige linje.

Kompasretningerne har navne efter de 4 verdenshjørner. Og den beskrives ved at angive et antal grader. N (nord) er altid = 0°, og gradtallet stiger i urets retning. Hele cirklen udgør 360°. I gamle dage skrev man kompasretningerne på dansk med N for nord, S for syd, Ø for øst og V for vest. I dag bruges de engelske forkortelser: E (East) og W (West) samt N (North) og S (South).

Nord (N)

0° eller 360°

Syd (S)

180°

Øst (E)

90°

Vest (W)

270°

NE

45°

NW

315°

SE

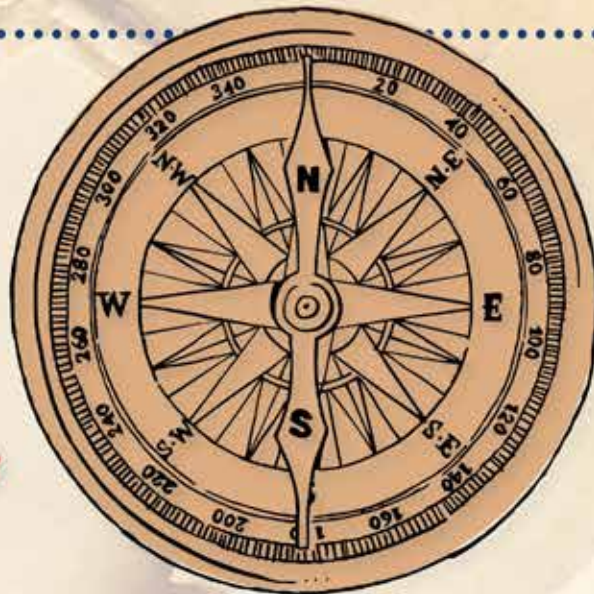
135°

SW

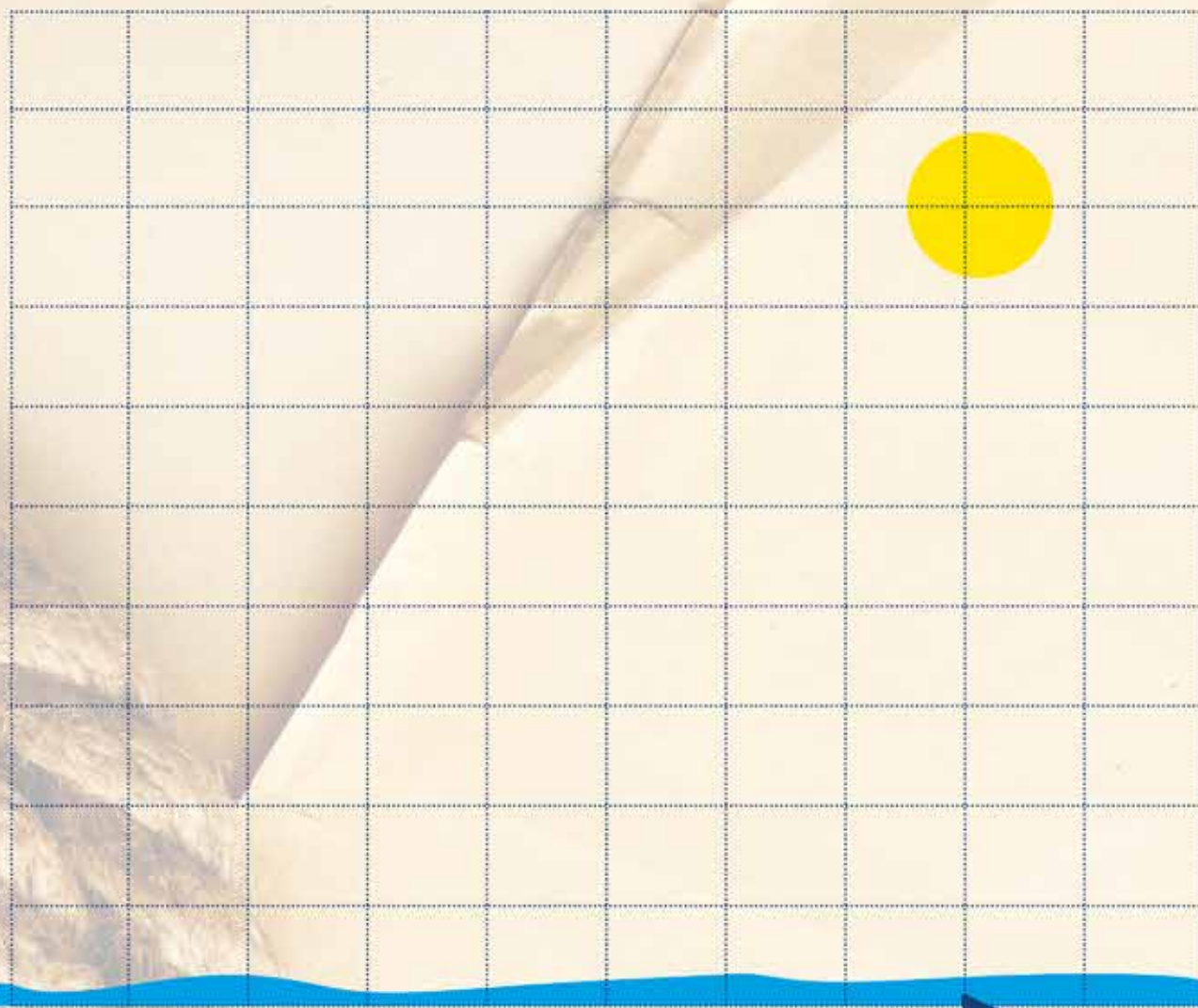
225°

Kan du navigere med kompas?

Du skal lave en kompas-sejlads, som giver en figur til sidst.
Følg vejledningen nedenunder og se, hvad det bliver til!

Følg denne beskrivelse:

2 tern mod NE – 4 tern mod W – 1N – 4E – 4NW
– 1N – 5SW – 5E – 5N – 6S – 6W – 2SE

Start her

Knob & Stik

Mange gange, når du er ude at sejle, skal der bindes noget fast, eller noget tovværk skal bindes sammen. For at det skal holde, er det godt at kende de vigtigste knob og stik – så man kan binde noget, der holder.

Råbåndsknob – binder man 2 lige tykke stykker tov sammen med

Flagknob – binder man 2 stykker tovværk af forskellig tykkelse sammen med

Pælestik – Her kan man binde en løkke, der ikke giver sig, kan bruges til fortøjning

Dobbelt halvstik – Bruges til fortøjning, stikket strammer selv op

Find et stykke tovværk på din båd og prøv selv!

Se flere knob og stik på app'en: Knob og Stik 3D

Fenderstik
– Til at binde fenderen fast med, så den ikke glider ned

Sømærker er havets vejskilte

På havet er der søvejsregler, ligesom der er færdselsregler på land. Det er selvfølgelig vigtigt at kende reglerne godt, så man ikke er til fare for andre skibe eller selv sejler på grund.

Derfor har man sømærker. Disse sømærker bliver også kaldt farvandsafmærkninger eller bøjer. De viser dig, hvordan du skal sejle og ser forskellige ud i toppen og i farven. De har også forskelligt lys, så man kan se, hvad de viser, når det er mørkt.

Kompasafmærkning

Der er 4 forskellige kompasafmærkninger med hver sit mærke i toppen. De betyder nord-syd-øst-vest. Som du kan se, har alle 4 kompasafmærkninger 2 trekanten i toppen.

NORDMÆRKE:

2 trekanten, der vender med spidsen opad.

SYDMÆRKE:

2 trekanten, der vender med spidsen nedad.

VESTMÆRKE:

2 trekanten, der vender spidsen mod hinanden

ØSTMÆRKE:

2 trekanten, der vender spidsen væk fra hinanden

De er alle 4 sorte og gule, men farverne sidder forskelligt på alle. Bøjerne er der for at vise, at der er en forhindring, som du skal sejle udenom. Møder du f.eks. et nordmærke, skal du sejle nord om forhindringen. Møder du et østmærke, skal du sejle øst om forhindringen.

*En ægte Letmatros
kender sine sømærker.
Læg godt mærke
til dem.*

Sideafmærkning

Disse sømærker har du måske set, når I sejler ind og ud af en havn eller sejler igennem et sejløb. De kaldes for sideafmærkninger og er grønne og røde.

De står i hver sin side af det sejløb, du er på vej ind ad eller ud ad. Når du f.eks. sejler ind mod en havn, skal den grønne være på din styrbords side. Det er højre side af båden. Når du sejler ud igen, så er det den røde bøje, der skal være på styrbords side – altså højre side af båden.

Styrbord er et sømandsudtryk, der betyder højre side af et skib i forhold til sejlretningen. Styrbord side er markeret med grøn lanterne.

Ordet styrbord stammer fra Vikingetiden. Vikingerne styrede deres både med styreårer (ror), som altid var sat fast på højre side. Rorsmanden, som holdt styreåren, stod i styrbord side.

Bagbord er et søfartsudtryk, der betyder venstre side af et skib i forhold til sejlretningen.

Bagbord side er markeret med rød lanterne.

Udtrykket bagbord stammer oprindeligt fra Vikingetiden, hvor man havde styreåren (roret) i højre side. Rorsmanden, som holdt styreåren med begge hænder, stod med ryggen [bak] mod bådens venstre side (bagbord).

Se flere
sømærker m.v. på
www.respektforvand.dk
www.soesport.dk

Styrbord

Bagbord

Hvor mange sømærker
kan du finde?

Du skal nemlig tælle hvor mange af de forskellige kompas-afmærkninger, der er på tegningen. God fornøjelse!

Hvor mange nordmærker er der på tegningen?

Hvor mange sydmærker er der på tegningen?

Hvor mange østmærker er der på tegningen?

Hvor mange vestmærker er der på tegningen?

Vind & Vejr

Når man er ude at sejle, taler man meget om vindretningen. Siger man, at det er sydøstlig vind, betyder det, at vinden kommer fra Sydøst. Er der nordlig vind, så kommer vinden fra Nord osv. Hvor meget det blæser måles i meter pr. sekund.

Meter/sekund	Betegnelse	På vandet
0-2 m/s	Stille	Havet er spejlblankt
3-4 m/s	Let vind	Mindre bølger
5 m/s	Jævn vind	Mindre bølger med hyppige skumtoppe
8 m/s	Frisk vind	Store langagtige bølger med skumstriber
10 m/s	Hård vind	Store bølger med hvide striber i vindens retning
13 m/s	Stiv kuling	Hvidt skum fra bølger
17 m/s	Hård kuling	Ret høje og lange bølger
22 m/s	Storm	Høje bølger overalt, bølgerne knækker

Har du tjekket vejrudsigten
sammen med skipper?

Turbøjer

Danske Tursejlere har mange gule bøjer fordelt rundt omkring i de danske farvande. Hold godt øje med bøjerne.

Ved bøjerne kan I lægge til og:

- spise frokost
- overnatte
- bade
- snorkle
- dykke
- fiske
- sejle eller svømme ind til land
- mange andre ting

Det er super hyggeligt at fortøje båden til en bøje og nyde naturen. Det er også en rigtig god måde at se på f.eks. fugle.

På www.dansketursejlere.dk kan du se, hvor bøjerne er placeret.

Opgaver ombord

Der er meget at lave ombord på en båd.

Det er en god ide, at alle har faste arbejdsopgaver ombord, så man ved, hvad man kan hjælpe med. F.eks: når man skal sejle afsted eller lægge til, så er det godt at vide, hvad man skal lave.

Måske skal du sørge for, at fenderne kommer ud over siden, når båden er gledet ind mellem pælene. Måske er det dig, der står med fortøjningen foran, klar til at hoppe i land. Nogle gange er det en vigtig opgave "bare" at sidde stille et aftalt sted og forholde sig roligt.

Hvad er dine opgaver ombord?

Krabber

Imange havne er der en krabbebro, hvor du kan fange krabber.
Når du fanger en krabbe, er det vigtigt at huske på, at krabben er et levende dyr.

Krabben er et krebsdyr med 8 ben og 2 klosakse, som på mange måder er lidt specielle. De er bredere, end de er lange, og derfor kan krabberne løbe hurtigere sidelæns end ligeud. At kunne bevæge sig hurtig er en stor fordel under jagt – og for at undgå at blive bytte. Deres øjne sidder på små stilke forrest på skjoldet, hvilket gør dem i stand til at grave sig ned i sandet og ligge på lur. Byttet er primært døde dyr, men de kan også fange smådyr som tanglopper, rejer små fisk osv.

Du kan se forskel på en han- og en hunkrabbe, hvis du vender dem om. Du skal holde krabben, så den ikke napper dig med sine kløer. Bagerst på skjoldets underside er der en lille trekant. Det er en hale. Hvis halen er bred og har mange led, er det en hunkrabbe. Hvis halen er smal og har færre led (ofte 3 led), er det en hankrabbe.

Sådan fanger du en krabbe

Tag en krabbestang eller bind en lang snor fast i en tøjkleme. Så sætter du maddingen fast i tøjklemmen, som smides ned i vandet, så den rammer bunden.

Flyt snoren lidt en gang imellem, så krabben tror, at tøjklemmen er levende! Når du kan mærke, at krabben hiver i snoren, trækker du den forsigtigt op af vandet.

Du kan putte krabben ned i din spand med vand og tang. Så kan du sidde og kikke på den og studere, hvad den laver. Det er bedst at stille din spand i skyggen, så vandet ikke bliver for varmt, for så kan din krabbe risikere at dø.

Kom aldrig for mange krabber i spanden og luk krabberne forsigtigt ud igen, når du er færdig.

*Husk redningsvest,
når du fanger
krabber!*

Sådan laver du din egen krabbefanger

*Slip mig løs,
når du har fanget mig.
Men gør det
forsigtigt!*

Du skal bruge:

- en klemme
- en snor
- en sten med hul i eller en møtrik
- en musling eller et andet stykke kød

Bind sten eller møtrik på snorens ene ende sammen med klemmen og sæt kødet fast i klemmen. Sænk kød og klemme ned på bunden og vent et øjeblik. I løbet af kort tid finder krabberne kødet og bider sig fast.

Hiv forsigtigt krabbefangeren op, men pas på, at krabberne ikke falder af.

Hvem fanger flest krabber, og hvem fanger den største?

Danske fisk

Der findes rigtig mange fisk i Danmark. Mange af dem kan du måske se inde i havnen. Eller du kan fange dem, når I er ude at sejle. Måske har I nogle gange fanget fisk, som I har spist til aftensmad.

Hvis du har en dykkermaske på, når du er ude at bade, kan du være heldig at finde mange fisk, der gemmer sig i tangen eller under stenene. Så husk dykkermasken, snorklen og svømmefødderne og gå på opdagelse i havet.

Fisk, du kan se eller måske fange med fiskestang:

Havørreden er sølvfarvet med små prikker. De er i familie med laksen og andre ørreder, og så er det en rigtig god spisefisk.

Rødspætten er en fladfisk. De er runde og flade og har røde prikker. De gemmer sig i sandet

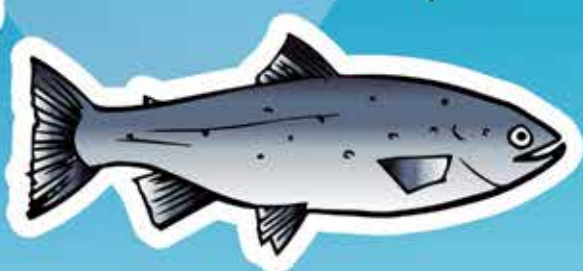
Træk streger mellem fiskene og det rigtige navn.

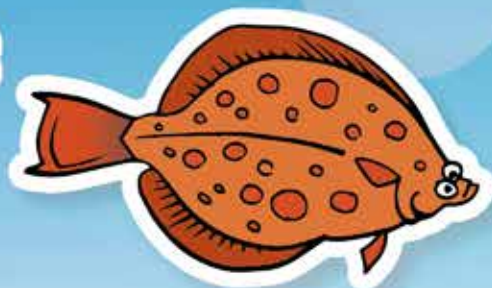
1

3

2

Torsk

Hornfisk

Makrel

Ulk

Ålek

ligesom andre fladfisk og har øjne, der sidder lidt skævt oven på hovedet.

Søtungen er også en fladfisk, men de er lidt mere aflange og ovale i formen. De har ligesom rødspætten øjne oven på hovedet. Når de ligger gemt i sandet, stikker øjnene op så de stadig kan se, hvad der foregår.

Makrellen er slank og har næsten tigerstriber ned langs ryggen. De svømmer i store stimer. Du kan tit se dem inde i havnen, hvis du kigger godt efter.

Hornfisken er lang og har en meget spids snude. Dem er der mange, der godt kan lide at fiske efter. Det er også en flot fisk, der svømmer i store stimer og smager rigtig godt.

Ulken er én af de fisk, du kan se, når du

snorkler og bader. De har et brunligt mønster på kroppen, og den forreste del er lidt tyk. De har store flotte rygfiner og noget, der ligner pigge, men de er overhovedet ikke farlige.

Ålekvabben er lang og slank, men har et rundt hoved med store læber. Den er også brunmønstret og ligner lidt en ål, deraf navnet. Dens rygfinne er lang og følger kroppen helt ned til halen. Ålekvabben gemmer sig mellem tang og sten.

Torsken er en meget almindelig fisk, som kan blive rigtig stor. Den er lysebrun med brune pletter, og så har den tit en mere hvid mave. Den har en meget tydelig skægtråd på hagen og en linje langs kroppen, som gør den nem at kende.

vabbe

Søtunge

Rødspætte

Havørred

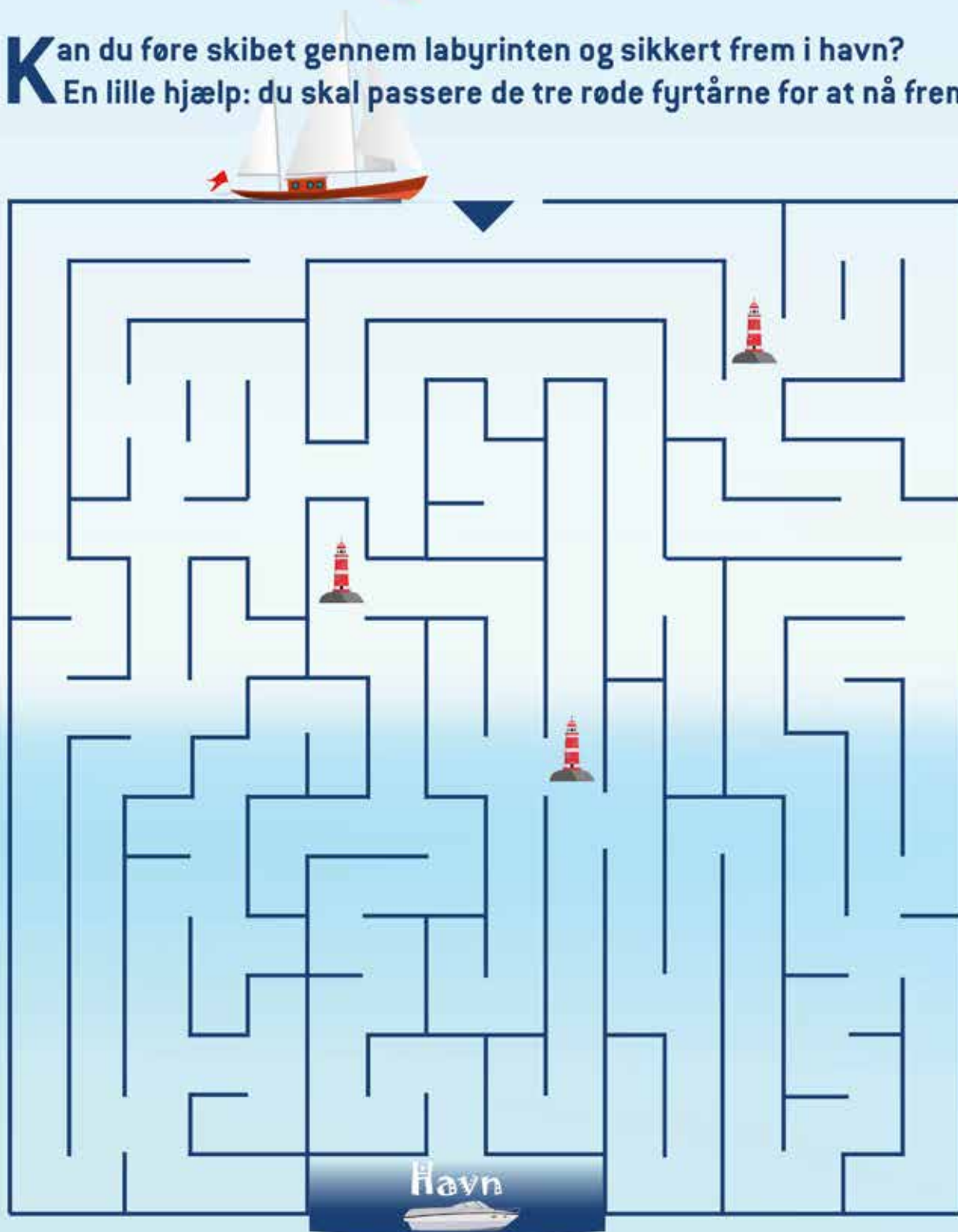
Hvilke bådnavne har du set?

Her kan du skrive andre bådnavne, du har set

Find vej til havnen!

Kan du føre skibet gennem labyrinten og sikkert frem i havn?
En lille hjælp: du skal passere de tre røde fyrtårne for at nå frem.

Facitliste – vend og se rigtige svar:

S. 5: 1. Stævnen 2. Skøder 3. Lønningen 4. Mast 5. Redningsvest 6. Ror 7. Fender 8. Koje 9. Pos – S. 8-9: Man må ikke kaste sten/offald i vandet. Man må ikke løbe på broerne. Man må ikke bruge flojen på redningsvesten til leg. Man skal fjerne affald, så dyrene ikke spiser det. Man må ikke lade hunden tisse på broerne – S. 12: en sejlbåd – S. 16-17: 3 nordmærker, 6 sydmark, 6 østmærker, 4 vestmærker – S. 22-23: 1. Hornfisk 2. Rodspætte 3. Havørred 4. Ulik 5. Makrel 6. Alekvabbe 7. Sotunge 8. Torsk – S. 26: Lanterne, Letmatros.

Snak med skipper om
hvordan og hvornår, man
bruger radioen ...

Signalflag

De internationale signalflag, brugte man meget i gamle dage, når man skulle kommunikere med andre skibe eller med nogen inde på land.

I dag bruger man radioen til kommunikation. Derfor ser man sjældent signalflagene oppe, når der sejles. Ved festlige lejligheder ser man ofte, at bådene i havnen har sat deres signalflag. Reglerne for flagsignalering blev lavet i 1855.

Gæt, hvad der står på linjerne?

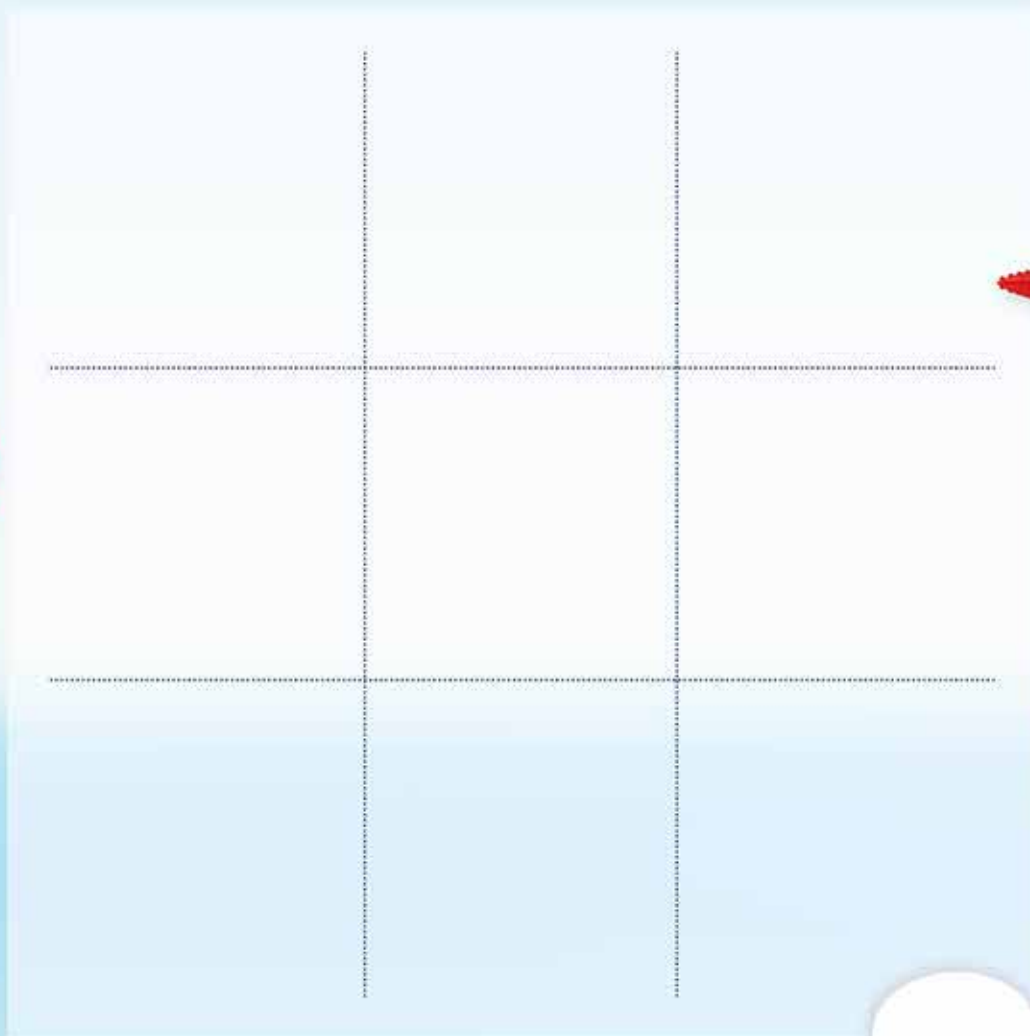

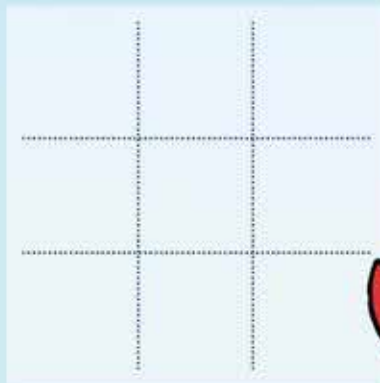
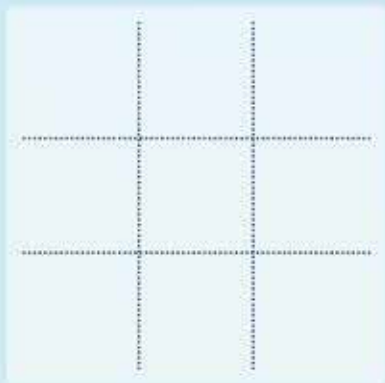
Spil Kryds & Bolle

Her kan du spille Kryds & Bolle med din familie. Find selv sten, muslinger eller kapsler til at spille med. God fornøjelse!

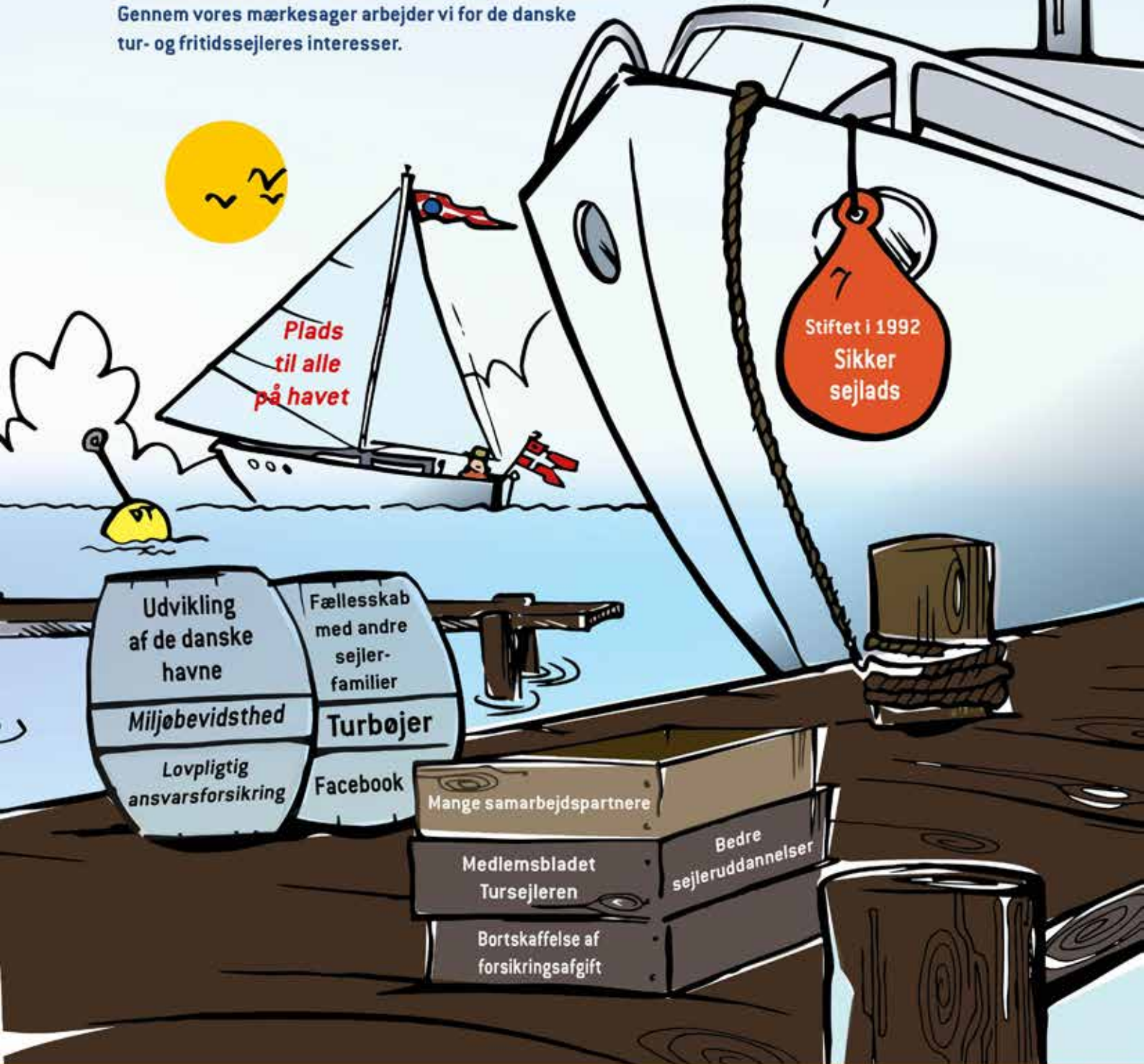
*Vi ses på havet,
Letmatros!*

Brug disse spilleplader, hvis du kun har en blyant, så kan tegnene viskes ud.

Om Danske Tursejlere:

Få det bedste ud af din fritidsinteresse sammen med Danske Tursejlere og 10.000 andre sejlerfamilier og fritidssejlere med primært tursejlads som interesse. Gennem vores mærkesager arbejder vi for de danske tur- og fritidssejleres interesser.

Danske Tursejlere
Vesterhavnen 5
5800 Nyborg
Tlf +45 7021 4242

info@dansketursejlere.dk
www.dansketursejlere.dk